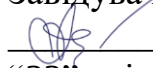

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

 Катерина ПЕТРОВСЬКА

“22” квітня 2025

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконавець: здобувачка

першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти, групи 405СР-з

Галузь знань 23 Соціальна робота

Спеціальність 231 Соціальна робота

Освітньо-професійна програма:

“Соціальна робота та соціальна педагогіка”

Ольга САМБРОС

Керівник:

ст. викладач Наталія МАЦЕЙКО

Рецензент:

к. пед. н., доц. Наталя ЗАХАРОВА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	7
1.1. Поняття та значення технологій соціальної роботи.....	7
1.2. Класифікація технологій соціальної роботи: підходи та концепції.....	12
1.3. Історичні етапи становлення соціальної роботи в Україні та країнах Європи.....	17
Висновки до першого розділу.....	46
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС.....	48
2.1. Сучасні технології соціальної роботи в країнах Європейського союзу (Північна, Центральна, Південна та Західна Європа).....	48
2.2. Технології соціальної роботи в Україні: сучасні тенденції та особливості застосування.....	68
2.3. Порівняльний аналіз: спільні риси, відмінності та чинники впливу.....	91
2.4. Перспективи адаптації європейського досвіду використання технологій соціальної роботи в українському контексті.....	97
Висновки до другого розділу.....	102
ВИСНОВКИ.....	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	106
ДОДАТКИ.....	112

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах трансформації соціальної політики як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу, особливого значення набуває ефективне застосування технологій соціальної роботи як інструменту подолання соціальної вразливості, забезпечення доступу до послуг, підтримки прав людини та підвищення якості життя. Технології соціальної роботи розглядаються не лише як прикладне втілення теоретичних знань, але і як система алгоритмів, методів, процедур та інтервенцій, що забезпечують результативність соціального втручання та професійного супроводу.

Світовий і європейський досвід переконливо демонструє, що використання соціальних технологій дозволяє успішно управляти соціальними ризиками — такими як старіння населення, інвалідність, безробіття, соціальне виключення, гендерна нерівність — шляхом впровадження структурованих рішень, адаптованих до конкретних соціокультурних умов. У країнах ЄС ці технології є складовою цілісної системи соціального захисту, що базується на міжсекторальному партнерстві держави, громади та недержавних організацій, і спрямовані на розвиток соціального капіталу, посилення інтеграційних процесів та забезпечення рівного доступу до послуг.

Водночас в Україні, на тлі соціальних викликів, зумовлених війною, економічною нестабільністю та міграційними процесами, питання впровадження сучасних технологій у практику соціальної роботи постає як стратегічне. Суттєве значення має адаптація найкращих європейських практик до національного контексту з урахуванням культурних, правових та інституційних особливостей.

Порівняльний аналіз технологій соціальної роботи в Україні та країнах ЄС дозволяє не лише виявити спільні підходи, відмінності у моделях та механізмах впровадження, а й окреслити перспективи розвитку вітчизняної системи

соціальних послуг відповідно до стандартів ЄС. Він також сприяє осмисленню рівня технологічної зрілості соціальної роботи, її методологічного забезпечення та кадрового потенціалу.

Питання формування технологій соціальної роботи активно досліджуються у вітчизняному та зарубіжному науковому просторі. Значний внесок у розвиток теоретичних підходів зробили західні дослідники, зокрема К. Кларк, П. О'Ларі, Г. Чарльз, які сформували засадничі принципи технологічного підходу в соціальній роботі. Цінним є також досвід науковців країн ЄС — Д. Беннасі, М. Кнезевича, Л. Корелла, Б. Хоффмана, Б. Х'юбрехта, які висвітлюють практики впровадження соціальних технологій у різних соціокультурних і політичних умовах. Суттєвий внесок у вивчення та поширення інноваційних моделей соціальної роботи здійснюють також інституції Європейського Союзу, міжнародні організації та неурядові об'єднання.

У вітчизняному науковому дискурсі концептуальні засади технологій соціальної роботи були розроблені І. Івановою, О. Сільвестровою, Л. Тюптею, які визначили їх зміст, типологію та функціональну структуру. Подальшу розробку тематики здійснили Л. Завацька, С. Грищенко, А. Капська, В. Шахрай, зосереджуючи увагу на адаптації технологій до вітчизняного соціального контексту. Окрему увагу слід приділити працям О. Безпалько, І. Зверєвої, С. Харченко, які здійснили міжкультурний аналіз зарубіжного досвіду, виокремивши провідні моделі технологічної соціальної роботи та оцінивши їхню ефективність у різних соціально-економічних умовах.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою у критичному осмисленні, порівнянні та адаптації ефективних європейських технологій соціальної роботи до українських реалій з метою підвищення результативності надання соціальних послуг та формування інноваційної, клієнтоцентричної моделі соціальної підтримки, що визначило вибір теми нашої роботи:

“Технології соціальної роботи в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз”.

Об’єкт дослідження — технології соціальної роботи в Україні та країнах ЄС.

Предмет дослідження — специфіка становлення, класифікація та особливості застосування технологій соціальної роботи в контексті національних моделей соціального захисту в Україні та країнах ЄС.

Мета дослідження — здійснити порівняльний аналіз особливостей розвитку та впровадження технологій соціальної роботи в Україні та країнах ЄС, визначити закономірності їх формування та оцінити вплив на систему соціального захисту населення.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких дослідницьких завдань:

- 1) розглянути поняття та класифікацію технологій соціальної роботи;
- 2) дослідити історичні передумови становлення технологій соціальної роботи в Україні та країнах ЄС, визначити ключові фактори, що впливають на їх розвиток;
- 3) проаналізувати особливості впровадження сучасних технологій соціальної роботи в Україні та країнах Центральної, Північної, Південної, Західної Європи;
- 4) оцінити тенденції та перспективи розвитку технологій соціальної роботи в Україні у контексті євроінтеграційних процесів.

Методи дослідження: *теоретичні (аналіз літературних джерел; метод сходження від абстрактного до конкретного — для логічного аналізу понятійного апарату дослідження, уточнення взаємозв’язку між загальними соціальними технологіями та технологіями соціальної роботи; історико-порівняльний метод — для вивчення еволюції технологій соціальної*

роботи в Україні та країнах ЄС з урахуванням регіональних і культурно-правових відмінностей; *системно-структурний аналіз* — для дослідження класифікаційних характеристик і складових технологій соціальної роботи у межах національних моделей соціальної політики; *теоретико-правовий метод* — для аналізу нормативно-правового забезпечення реалізації технологій соціальної роботи в Україні та країнах ЄС).

Структура роботи визначена логікою дослідження та його метою. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 121 сторінку, з них основного тексту – 106. Список використаних джерел налічує 54 найменування.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційного дослідження було здійснено комплексне теоретичне вивчення технологій соціальної роботи як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу. Отримані результати дозволили сформулювати низку узагальнень і науково обґрунтованих висновків.

1. Технології соціальної роботи становлять системну сукупність методів, прийомів, інструментів та інтервенцій, що забезпечують ефективне розв'язання соціальних проблем. Вони реалізуються у процесі професійної взаємодії між соціальним працівником і клієнтом, спираючись на етичні норми, принципи клієнтоцентричності та соціальної справедливості.

2. Аналіз підходів до класифікації технологій соціальної роботи засвідчив їх багатовимірність і варіативність. Виокремлюються загальні (базові), спеціалізовані, функціональні, соціономічні та інноваційні технології, що реалізуються в різних сферах: охорона здоров'я, освіта, працевлаштування, інклюзія, підтримка сім'ї тощо. Кожна з них адаптується до цільових груп і специфіки національного контексту.

3. Історичний аналіз становлення соціальної роботи в Україні та ЄС показав відмінності в темпах і формах інституціоналізації. Якщо в європейських країнах соціальна робота має глибоке філантропічне та поселенське коріння з подальшим переходом до державного регулювання, то в Україні процес професіоналізації активізувався лише після здобуття незалежності, але спирається на багатовікові традиції взаємодопомоги та благодійності.

4. Проведений порівняльний аналіз сучасних соціальних технологій у країнах ЄС (Північної, Західної, Центральної та Південної Європи) виявив широкий спектр інноваційних рішень, включно з цифровізацією, кейс-менеджментом, мобільною соціальною роботою, кризовими втручаннями тощо. У країнах ЄС активно розвиваються міжсекторальні партнерства,

превентивні підходи та інклюзивні моделі підтримки.

5. В Україні спостерігається тенденція до адаптації європейського досвіду в умовах сучасних викликів – зокрема війни, внутрішнього переміщення населення, економічної нестабільності та соціальної нерівності. Ключовими завданнями залишаються удосконалення нормативно-правової бази, цифровізація соціальних послуг, розвиток кадрового потенціалу та забезпечення доступності підтримки для вразливих груп.

Актуальність подальших досліджень полягає у потребі трансформації національної системи соціального захисту в напрямі сталого розвитку, соціальної згуртованості та європейської інтеграції. Ефективна реалізація сучасних технологій соціальної роботи можлива лише за умов науково обґрунтованого підходу, міждисциплінарної взаємодії та інституційної підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ajdukovic, D. Trauma Recovery Training: Lessons Learned. Zagreb: Society for Psychological Assistance. Zagreb, 1997.
2. Alessandro S. Social work education and practice in Italy: emerging issues, challenges and concerns. Visioni Latinoamericana. Trento, 2015. 45-64 pp. URL: <https://www.openstarts.units.it/server/api/core/bitstreams/41bc111b-5ee5-4b8f-b517-fc543ae3e784/content>
3. Alexander, C., & Charles, G. Caring, mutuality and reciprocity in social worker – client relationships: Rethinking principles of practice. Journal of Social Work. Calgary, 2009. 5-22 pp.
4. Altay Karimli. Swedish Model of Social Service. Namangan, 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/383789471_Swedish_Model_of_Social_Service
5. Anderson K. M. Social policy in the European Union. Bloomsbury Publishing.
6. Bagdoniene, L., & Jakstaite, R. Trust as a basis for developing relationships between professional service providers and their clients. Economics & Management. Kaunas, 2009. 360-366 pp.
7. Benedikt H., Caroline S., and Matthias D. W. Social Work in Germany. Pedagogika Społeczna Nova. Vienna, 2023. 119-136 pp.
8. Benjamin H. Social enterprise in Belgium: A diversity of roots, models and fields. EMES-Icsem Working Paper Series. Puteaux, 2015. URL: <https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/183267/1/WP%20ICSEM%20Belgium.pdf>
9. Bercow J. The impact of the European Treaties on Britain. Treaty of Amsterdam. Aiming for the Heart of Europe: A Misguided Venture. London, 1998. 18 p.
10. Brian M. Integrated social services in Europe. Council of Europe. London, 2007.

11. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series "Psychology". № 1(10), pp. 75-78 (2019)
12. Chytil, O. Czech Republic: Is social work a science or is it just a profession?
13. Clark, C. Moral Character in Social Work. British Journal of Social Work. London, 2006. 75-89 pp.
14. Correll, L., Correll, T., Predescu, M. USAID and Child Welfare reform in Romania: Challenges, Successes and Legacy. A publication of JBS International for the Social Transition Team, USAID. Washington, DC, 2006.
15. Dal Pra Ponticelli M. Metodologia del servizio sociale in Campanini A. Nuovo dizionario di servizio sociale. Rome, 2013. 364-368 pp.
16. David B. Social work and social workers in Italy. Global Social Work. Milan, 2021. 1-29 pp.
17. Eloísa del P. Spain Fact Sheet on Social Care & Support Services Sector for Persons with Disabilities. EASPD. Madrid, 2018.
18. Erbay, E., & Akçay, S. Assertiveness skills of social work students: a case of Turkey. Academic Research International. Selcuk, 2013. 316-323 pp.
19. Eurofound (2020a), Representativeness of the European social partner organisations: Local and regional government sector and social services, Sectoral social dialogue series. Dublin, 2020.
20. European Commission (2013a), 3rd biennial report on social services of general interest, Commission Staff Working Document. Brussels, 2013.
21. European Commission (2022), Study on social services with particular focus on personal targeted social services for people in vulnerable situations. Brussels, 2022.
22. European Commission. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth: Communication from the commission. Publications Office of the European Union. Brussel, 2010. URL: [EUROPE 2020 A strategy for smart,](#)

sustainable and inclusive growth - Publications Office of the EU.

23. European Pillar of Social Rights, proclaimed by the European Parliament, the European Council and the European Commission. Brussel, 2017. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2017-11/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_en.pdf
24. Flipo A. France Fact Sheet on Social Care & Support Services Sector for Persons with Disabilities. EASPD. Lyon, 2018. URL: [https://easpd.eu/fileadmin/user_upload/Factsheets/EASPD-France fact sheet.pdf](https://easpd.eu/fileadmin/user_upload/Factsheets/EASPD-France_fact_sheet.pdf)
25. Knezevic, M., Butler, L. Public perception of social work and social workers in Croatia. International Journal of Social Welfare. Zagreb, 2003. 50-60 pp.
26. Law n° 2005-102 of 11th February 2005 “Pour l’égalité des droits et des chances, la participation et la citoyenneté des personnes handicapées” (“For equal rights and opportunities, participation and citizenship for people with disabilities”)
27. Lola Z. Social work in Europe. Nineteenth and twentieth century. Digital encyclopedia of European history. Paris, 2020. URL: <https://ehne.fr/en/node/12506/printable/pdf>
28. Modernising Social Services in Spain: Designing a New National Framework, OECD Publishing. Paris, 2022. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/10/modernising-social-services-in-spain_109f71b9/4add887d-en.pdf
29. O’Leary, P., Tsui, M.-S., & Ruch, G. The Boundaries of the Social Work Relationship Revisited: Towards a Connected, Inclusive and Dynamic Conceptualisation. British Journal of Social Work. London, 2013. 135-153 pp.
30. Oxford University Press. The Oxford New German Dictionary: The Essential Resource, Revised and Updated [Bilingual ed.]. Oxford, 2007. 544 p.
31. Henri G., Marie-Antoinette. Brève histoire du service social en France 1896-

1976. Toulouse, 1978.
32. Sabine H. Comparing East and West – a flashback on the history of comparative research in social work. European Journal of Social Work. Basel, 2017.
 33. Schmidt M. G. European and national social policy', in Béland, D., Leibfried, S., Morgan, K. J., Obinger, H. and Pierson, C. The Oxford handbook of the welfare state, Oxford University Press. Oxford, 2021. 397–416 pp.
 34. Social services in Europe: Adapting to a new reality, Publications Office of the European Union. Eurofound. Luxembourg, 2023. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2023-08/ef22007en.pdf>
 35. Social services in Europe: Adapting to a new reality, Publications Office of the European Union. Eurofound. Luxembourg, 2023. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2023-08/ef22007en.pdf>
 36. Social workers for transformational and sustainable social protection in Europe. International Federation of Social Workers European Region. 2018. URL: <https://www.ifsw.org/social-workers-for-transformational-and-sustainable-social-protection-in-europe-2/>
 37. Towards the Implementation of the European Pillar of Social Rights – the Role of Social Services. Social Services Europe. Position Paper. 2018.
 38. URL: https://easped.eu/fileadmin/user_upload/Factsheets/EASPD-Spain_fact_sheet_Pdf
 39. Yildirim C. Social work practices in Europe. Ljubljana, 2021.
 40. Албул І. В. Життєві кризи: сутність, причини виникнення, соціальна допомога. *Збірник наукових праць. Секція 5: Соціальна педагогіка*. Київ: НАПН України, Інститут проблем виховання. С. 137-143.
 41. Боделан В. М. Вулична соціальна робота: сутність і специфіка. *Наука і освіта*. №1. 2016. С. 28-31.
 42. Капська А. Й., Завацька Л.М., Грищенко С. В. Технології соціальної роботи

- в зарубіжних країнах. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім “Слово”, 2011. 248 с.
43. Кейс-менеджмент внутрішньо-переміщених осіб: методичні рекомендації / Автор-упорядник: Гусак Н.Є. К., 2015. 62 с.
 44. Медіація в Україні: теорія та практика: монографія / Н. А. Мазаракі / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 276 с.
 45. Орієнтація на клієнта: практичний poradник для юриста системи надання БПД: посібник / Автор. кол.: Арцимович А.О., Бреус С.М., Гошовський В.Ю., Ібрагімова І.М., Кулішова Т.В., Марчук М.Є., Марчук Н.І. К.: Проєкт “Доступна та якісна правова допомога в Україні”, 2019. 285 с.
 46. Сільвестрова О. Ю. Технології соціальної допомоги: навчальний посібник. Луцьк: ЛНТУ, 2023. 104 с.
 47. Соціальна робота в Україні: навч. посібник / І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін. За заг ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 255 с.
 48. Соціальна робота: технологічний аспект: навч. посібник / За ред. проф. А. Й. Капської. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
 49. Спіріна Т., Бодня А. Кейс-менеджмент у роботі з вразливими групами населення. *Humanitas*. № 2. С. 145-150.
 50. Сулицький В., Швед О. Консультування в соціальній роботі: навч.-метод. посібник. К.: Видавничий дім “Вініченко”, 2023. 240с.
 51. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 574 с.
 52. Тюптя Л.Т. Технології соціальної роботи: навч.-метод. Посіб. К., 2015. 187 с.
 53. Управління конфліктами для потреб публічної служби: посібник і

- методичні рекомендації / Калениченко Т., Кисельова Т., Копіна А.,
Корабльова О., Проценко Д., за заг. ред. Д. Проценко. К.: Ваіте, 2021. 224 с.
54. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник. К.:
Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.